

Bjørg Njaa

Leder i Landsforeningen for
Pårørende innen Psykiatri (LPP)

Gjenreis håpet og troen på en framtid

Mange tunge temaer og problemstillinger farer gjennom hodet. Samtidig griper jeg meg selv i å ønske at jeg som gjesteskribent egentlig kunne være morsom, at jeg kunne skrive «lett». Men som leder for en organisasjon for pårørende til mennesker med alvorlige psykiske lidelser, blir dette umulig. Til det er virkeligheten for grell, til tross for at vi befinner oss midtveis i en opptrappingsplan for psykisk helse.

Selv om det kan pekes på framskritt på noen områder, er det fortsatt store mangler. Dårlig informasjon, svikt i behandlingsskjeden, feilplasseringer, høy tvangsbruk, overmedisinering, manglende oppfølging, selvmord, pårørende som skyves ut i uføretrygd, psykiatrimidler som dekker underskudd i somatikken er – foruten slunkne kommunekasser – en del av bildet.

Mange av Tidsskriftets lesere er vel kjent med denne situasjonen; den er og langt på vei blitt «normal».

I det ligger en fare for aksept. I tillegg er vi midt oppe i store omforminger av helsevesenet gjennom innføringen av foretaksstruktur i spesialisthelsetjenesten, basert på bedriftsøkonomi og markeditilpasning – en klar trussel mot dem LPP representerer.

Følelsen av avmakt preger mange pasienter og pårørende i psykisk helsevern. Selv om legene sitter i en maktposisjon – og

derved utøver makt overfor pasienten – gjelder avmakten kanskje ikke bare pasient og pårørende?

Hva kan så den enkelte lege som genuint ønsker at pasienten skal få best mulig behandling gjøre? Mange av dere møter de psykiske helseproblemene som fastlege, andre som psykiatere i poliklinikk eller i sykehus. Det dreier seg både om mennesker som er i startfasen av det som fort utvikler seg til langvarige pasientkarrierer – kronikere med opptil flere tiår bak seg i behandlingsapparatet – og alle som befinner seg mellom disse ytterpunktene.

Jeg vil komme med tre oppfordringer:

Vis respekt for pårørende

Mange pårørende opplever at de blir avvist, at de ikke får den informasjon de har krav på, at det ikke er interesse for deres kunnskap og erfaringer. Stortingsrepresentant Olav Gunnar Ballos beskrivelse av hvordan han opplevde seg som et hår i suppa da han ble pårørende, kjenner mange seg igjen i.

Selv om det er tatt et faglig oppgjør med ideen om at familien – og særlig mor – er skyld i barnas problemer og derfor skal holdes unna, har ideene overlevd. Slike holdninger er ikke bare en urett overfor

pårørende, men svekker også muligheten for et positivt utfall av behandlingen.

Finn fram til håpet

Gå inn i et samarbeid med pasienten for å gjenreise håpet og troen på en framtid. Finn fram til ressursene, til interessene. Da er det kanskje en mulighet for å mobilisere krefter og vilje til å ta ansvar for eget liv, til å bygge allianser, til å gi brukermedvirkning et konstruktivt innhold. Mange pasienter og brukere i psykisk helsevern har mistet håpet, noe som også får ringvirkninger for de pårørende.

Håp er et viktig element i ethvert menneskes liv. Det er forunderlig og provoserende i hvilken grad dette perspektivet mangler i behandling og rehabilitering av mennesker med alvorlige psykiske lidelser.

Vær lojal overfor pasienten

Markedstenkning og bedriftsøkonomi er på vei inn i helsevesenet. Foretaksstrukturen har legitimert en bedriftsøkonomisk tenkning med vekt på begreper som produktivitet, effektivitet, inntjening, budsjettbalanse.

At reformen også ble begrunnet i behovet for bedre kvalitet, organisering og samarbeid, kan virke som retorikk. Dette er verdier som med nødvendighet ofte taper i et system med hovedfokus på lønnsomhet og effektivitet.

Legenes yrkesrolle og yrkesetikk kommer under sterkt press i en slik situasjon. Å tydeliggjøre konflikten mellom økonomi, effektivitet og god og nødvendig behandling av mennesker med alvorlige psykiske lidelser, er en utfordring.

Med fare for å virke moraliserende i en knalltøff behandlingshverdag: Utfordringen er å stå fast på hva som er best for pasienten, og ikke å la seg presse inn i en snever bedriftsøkonomisk ramme.

Bjørg Njaa

I neste nummer:

- Tema: Cøliaki
- 20 år med AIDS
- Lungetransplantasjon
- Lokale steroidinjeksjoner
- Appendektomi i Norge
- Glykemisk indeks

Den som bygger sine utsagn på kunnskap utelukkende basert på logiske konklusjoner, har ingen forankring i virkeligheten.

Albert Einstein